

Una malaltia en auge

Alerta davant l'avanç epidèmic del càncer bucal per sexe oral

El virus del papil·loma causa el 20% dels tumors que afecten la boca o la faringe

La infecció, lligada a les pràctiques sexuals, creix entre el 20% i el 50% a l'any

ÀNGELS GALLARDO
BARCELONA

Amagat en els replecs que envolten les amígdales, subjecte a la base de la llengua o a les parets mucoses de la faringe del malalt hi nia durant mesos, gairebé sense donar molèsties, el virus del papil·loma humà (VPH), i causa de la infecció de transmissió sexual més freqüent a tot el món -de curació espontània en la majoria dels casos- i origen d'un notable increment de diagnòstics de càncer de boca o gola. En tot just dos anys, el càncer oral o de faringe causat pel VPH ha passat a representar el 20% de tots els tumors que afecten el coll o el cap, assegura Coro Bescós, responsable de cirurgia oral i maxillofacial a l'Hospital de la Vall d'Hebron de Barcelona.

La translocació fins a la cavitat bucal del genotip 16 del VPH (el detectat en aquests càncers), habitualment allotjat al coll de la matriu i la vagina de les dones o el penis i l'anús dels homes, només té un origen, segons els metges: la pràctica del sexe oral, una forma de relació amb una tendència que no ha deixat de créixer als Estats Units, i també a Europa en els últims 15 anys i que explicaria aquesta eclosió de càncers.

«La incidència del càncer orofaríngic causat pel VPH augmenta de forma epidèmica, entre un 20% i un 50% anual en aquests moments, a Europa i els EUA», confirma Xavier Castellsagué, epidemiòleg i investigador en càncer de l'Institut Català d'Oncologia (ICO). Un estudi recent de l'ICO, portat a terme amb 1.500 pacients de nou països, publicat a la revista *Journal of the National Cancer Institute*, indica que el VPH va ser trobat en el 35% dels malalts de càncer de cap i coll.

«Existeix una gran preocupació en els àmbits mèdics europeus i nord-americans amb motiu de l'augment epidèmic dels càncers orals causats pel VPH -adverteix la doctora Bescós-. La prevenció és difícil en aquest cas. No existeix cap instrument que es pugui col·locar a la boca

clus

1 Infecció molt generalitzada

El contagi pel virus del papil·loma humà (VPH) afecta al llarg de la vida més del 80% de les dones sexualment actives de tot el món, i un nombre creixent d'homes. La infecció se supera espontàniament en un 90% dels casos durant els dos anys posteriors al seu inici.

2 El sexe és la via de transmissió

El VPH només pot arribar a la gola a través del sexe oral, segons asseguren els metges. Un membre de la parella manté allotjat el virus a la vagina o el penis, i aleshores el transfereix a la cavitat bucal de l'altre sense que prèviament hi hagi signes que puguin advertir del risc de contagi.

3 Els símptomes no es diferencien

L'inici d'un càncer de boca o faringe causat pel VPH té les mateixes manifestacions externes que el provocat pel consum de tabac o alcohol. Taques vermelles o fosques a la llengua o a les mucoses de la boca, bonyes, ronquera i llagues que no es curen són alguns d'aquests símptomes.

4 Detecció tardana, pitjor pronòstic

La supervivència mitjana dels malalts de càncer de cap i coll «se situa en el 50%», va assenyalar el doctor Gregorio Sánchez, de la Societat Espanyola de Càncers de Cap i Coll. Es deu a la tardana detecció dels signes del tumor, quan ja s'ha infiltrat a les estructures de l'epidermis.

per evitar el contagi. Només el sentit comú». I anar al metge al descobrir taques blanques o fosques a la llengua, bonyes o úlceres que no es curen, aconsella.

ACTITUD CONSERVADORA // «El boom sexual dels anys 70 i 80 va marcar un canvi de conducta amb unes conseqüències infeccioses que s'estan manifestant 20 o 30 anys més tard, el període que sol invertir qualsevol carcinògenesi [generació d'un càncer]», va explicar Castellsagué.

La tendència a practicar sexe oral, fruit d'una «actitud conservadora de la societat nord-americana, que pretenia evitar la penetració», segons Xavier Castellsagué, s'ha estès també a Espanya, sumada a un radical canvi de conductes que ha multiplicat la incidència del VPH, explica el metge. «La infecció pel virus del papil·loma al coll de la matriu, la vagina i l'anús afectava menys del 10% de les dones a Espanya fa 15 anys -manifesta l'epidemiòleg-. La prevalença actual supera el 30%». I a elles s'hi suma una proporció no definida d'homes. La detecció del VPH a la cavitat bucal de persones joves que no fumen ni beuen excés d'alcohol és «molt alta» en l'actualitat, reiteren els dos especialistes.

El tabac i l'alcohol continuen sent, no obstant, les principals causes d'aquest tipus de càncers, un consum que sol ser simultani i amb unes conseqüències patològiques que es poden manifestar 10 o 15 anys després d'haver deixat de fumar o de beure en excés.

LA VACUNA // En alguns països europeus -Suècia entre ells-, i en especial als EUA, s'han multiplicat les campanyes sanitàries dirigides a frenar l'avanç oral del VPH, alhora que guanyen posicions els que defensen la vacunació pública dels adolescents dels dos sexes. «El genotip 16 del VPH [causant de càncer orofaríngic] és un dels que estan inclosos en la vacuna contra el VPH, de

Passa a la pàgina següent

CÀNCERS DE COLL I CAP

Símptomes i localització

Aparició d'algun d'aquests símptomes i que persisteixi més de tres setmanes

Nas

- Tapat en un o els dos costats
- Sagnat

Boca

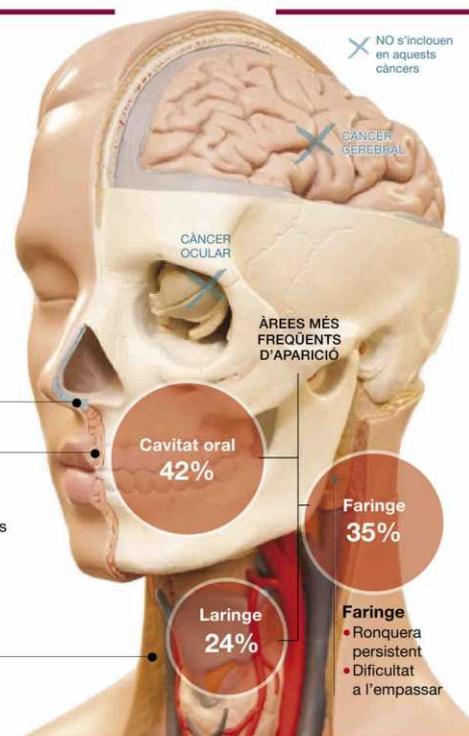
- Úlceres que no cicatritzen
- Masses vermelles o blanques

Llengua

- Dolor

Coll i gola

- Bony al coll
- Mal de coll

la difusió pública

L'«star system», eficaç divulgador de noves malalties

De la mateixa manera -encara que la comparació pugui resultar odiosa- que l'actor Rock Hudson va donar a conèixer definitivament, el 1984, l'existència del virus d'immunodeficiència humana (VIH), inèdit fins llavors per a la majoria, que destruïa de manera tortuosa i cruel en tot just tres anys la vida dels malalts de sida, l'actor Michael Douglas ha posat en el coineixement massiu del públic una altra penosa fita mèdica: la possibilitat de patir càncer de boca o faringe a través d'un virus de transmissió sexual. El mes de juny passat, Douglas va reconèixer haver patit aquesta forma de càncer. Va admetre que l'origen de la infecció es trobava en la pràctica de sexe oral, amb la qual se li hauria transferit el virus del papil·loma humà (VPH). I va concloure que, malgrat tot, estava curat.

Des d'aleshores, el món mèdic no ha fet més que enquadrar, amb xifres cada vegada més preocupants, un risc de contagi de càncer, a través del VPH, que atempta de manera irrefutable contra els hàbits més íntims de la població mundial: els de caràcter sexual.

Els metges insisteixen que aquest risc només és realment una amenaça quan el sexe es practica amb «promiscuïtat i múltiples parelles», segons assegura l'epidemiòleg Xavier Castellsagué. Aquesta puntualització podria salvar les parelles que no s'ajustin als citats paràmetres. El virus del papil·loma humà es converteix en un focus potencialment cancerígen quan les lesions a les quals dona lloc reincideixen, no s'eliminen en un període curt de temps i s'endinsen pels òrgans afectats. Per a una majoria d'infectats, el VPH passa completament desapercbut:

Factors de risc

Tabac
(els fumadors tenen més risc de patir-ne que els no fumadors)

Alcohol
(més de 3 gots en homes i més de 2 en dones)

Virus del papil·loma humà (VPH)
(augment del càncer de gola per la seva relació amb certs virus del VPH)

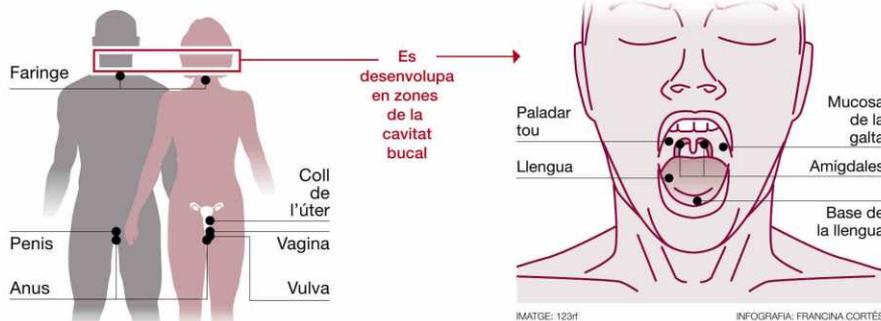
El **90%** s'inicia amb cèl·lules escamoses en superfícies humides:
• boca • nas • gola

Casos en el 2008
600.000
(350.000 morts)

Mitjana anual de casos

15.000 A Espanya → **2.000** A Catalunya → **1.500** homes / **500** dones

Zones d'expansió del càncer pel virus del papil·loma humà

Tumors desconeguts

Els càncers de cap i coll tenen una detecció tardana perquè no s'hi pensa

À. G. BARCELONA

Una taca en un costat de la llengua, de la mida d'una lletnia, rodona i de color blanc, va posar en marxa fa 19 anys la batalla que A. Q., un veí de Tarragona que ara en té 72, manté contra el càncer. Ha superat cinc intervencions quirúrgiques, i en cada una ha perdut una porció de llengua, el múscul imprescindible per parlar, menjar i respirar. Com els passa a molts dels afectats per càncers de cap i coll, A. Q. parla amb dificultat, com fan els que tenen una ferida important a la llengua. «**Sóc un defensor convençut del diagnòstic precoç** -diu A. Q., esforçant-se perquè se l'entengui, cosa que aconsegueix-. **És molt important anar al metge així que et vegis alguna cosa estranya a la boca, o notes qualsevol cosa estranya a la resta del cos.**»

mundial de futbol, és a dir, el 1982», afirma, com al·ludint a una dada determinant. Els metges li van dir que no es podia atribuir el tumor que patia al seu antic consum de tabac, ja que el període de desintoxicació no es prolonga mai més enllà de 10 anys.

A. Q. va voler participar dimecres passat en la campanya que l'Hospital Vall d'Hebron va organitzar per donar a conèixer, entre els que van anar al centre mèdic per qualsevol motiu, els signes que han d'alertar sobre un eventual càncer de cap i coll, que és la sisena forma de tumor maligne més freqüent, amb un índex de supervivència del 50% segons la societat mèdica que el representa, i uns símptomes que són poc coneguts pels ciutadans.

Fumar tabac diàriament i con-

La forma de càncer que ell ha patit, igual que la resta de les que afecten el cap i la gola, sol ser detectada tard, expliquen els oncòlegs, quan ha evolucionat i les cèl·lules malignes ja s'han infiltrat sota els teixits més superficials. L'oncòleg d'A. Q. li va donar un dia una màxima mèdica que ell repeteix amb gust: «**Si la teva dona, la teva amiga o el teu núvia nota un bony i no es queixa, porta-me'l que el salvarem. Si li fa mal, no cal que corris, que tindrà poc remei.**»

Ja no fumava

L'última operació l'hi van fer fa dos mesos, arran de l'enèsima sospita que les cèl·lules que recobrien la primera cicatriu podien patir algun tipus d'alteració. «**Sempre al mateix tram de la llengua** -diu A. Q.-. **Al principi, se'm va formar un enduriment que els metges van decidir eliminar, per evitar que reaparegués la tumoració.**» Li ha passat diverses vegades. Ha anat perdent trossets de llengua. «**Ei que és característic d'aquests malalts que tenen minves de veu o de mandíbula**», explica la doctora Coro Bescós, cirurgiana maxil·lofacial que els intervé a l'Hospital Vall d'Hebron.

Quan a A. Q. li van diagnosticar el càncer inicial de llengua feia 12 anys que havia deixat de fumar. «**Vaig deixar el tabac l'any que es va celebrar a Barcelona el campionat**

Fumar i beure més de tres vasos de vi al dia són factors de risc del càncer oral

Els pacients són els principals defensors de la prevenció i el diagnòstic precoç

sumir més de tres gots de vi al dia constitueixen el factor de risc principal en el cas dels càncers que afecten la llengua, les mucoses bucals, les genives, la faringe, la base de la llengua i part de la laringe. Qualsevol canvi en totes aquestes zones de l'organisme humà que perduri més de tres setmanes o bé molesti ha de ser motiu de consulta mèdica, van assenyalar els metges.

«**Odontòlegs, laringòlegs i metges de família haurien de tenir present la possibilitat que els seus pacients pateixin un incipient càncer de cap o coll**», va advertir la cirurgiàna Bescós. Aquests especialistes, va afegir, són els primers a atendre molts dels malalts que, uns quants mesos després, arriben davant el cirurgià. ≡

Ve de la pàgina anterior

manera que seria una bona forma de prevenció», assegura Castellsagué. La vacuna, que té un cost per dosi de 350 euros, s'administra gratuïtament a Catalunya a les nenes de 12 anys. Aquesta prevenció, no obstant, és qüestionada per alguns pediatres, que adverteixen de la parcial protecció del farmac -prevé de forma directa contra dos genotips, el 16 i el 18, i indirecta contra el 31 i 45- i dels seus efectes secundaris poc definits. El virus del papil·loma es manifesta a través de més de 150 genotips diferents, 15 dels quals impliquen alt risc de patir càncer. Els tumors de coll d'úter estan causats per fins a 12 genotips diferents, en la investigació dels quals se centra l'ICO, que recentment va identificar els tipus 33, 35, 52 i 58 d'aquest virus.

CONTROL PERIÒDIC // La parcial cobertura que ofereix la vacuna contra el VPH fa aconsellable que les dones vacunades mantinguin, igual que les no vacunades, els controls periòdics de les cèl·lules de la mucosa vaginal. La generalització d'aquesta prova citològica ha reduït els últims anys el càncer de cèrvix. Els oncòlegs intenten ara que dentistes i metges de família tinguin present l'eventual presència del VPH en l'examen dels seus pacients a fi que activin la prevenció. ≡

▶▶ Douglas recull el seu premi en la cerimònia recent dels Emmy.

La confessió de Michael Douglas pot resultar profitosa per a nombrosos individus

és eliminat pel sistema immunitari en els dos anys posteriors al contagi inicial.

La confessió de Michael Douglas, motivada potser per una filtració mèdica poc respectuosa, pot resultar finalment profitosa per a un bon nombre d'individus que, gràcies a la confiança de l'actor, han pres consciència del risc en què incorren sovint. Els famosos neixen, s'infecten i moren com tot hom, però la seva vida conté un reflex multiplicador d'un valor inqüestionable. ≡